

SAVASSONA

Osona

De Tavèrnoles a Savassona i Salou

Distància	11 km
Desnivell acumulat	336 m
Nivell de dificultat	Fàcil
Data	24 d'octubre de 2020
Cartografia	Editorial Alpina: Collsacabra-Vall de Sau (1:25000)
Recursos consultats	Mapes del Patrimoni Cultural (Diputació de Barcelona) https://patrimonicultural.diba.cat/ Ajuntament de les Masies de Roda http://www.lesmasiesderoda.cat/el-municipi/turisme/llocs-dinteres/
Punts per a GPS	https://ca.wikiloc.com/rutes-senderisme/savassona-59429242

Fàcil excursió per un seguit d'indrets farcits d'història. L'únic tram de l'itinerari senyalitzat és a l'entorn de Sant Feliuet però la resta per camins i pistes de bon fer.

Accés

Partim de Tavèrnoles on hi accedim des de la sortida 183 de la C-25 en direcció a Roda de Ter. Seguim uns metres la C-153 i prenem a mà dreta la BV-5213 que ens hi mena. A la part alta del poble, al carrer de l'Església, prop del cementiri, hi ha bon espai d'aparcament.

Tavèrnoles (542m)

Històricament Tavèrnoles està lligat al castell de Savassona quina jurisdicció abastava gairebé en la seva totalitat, amb l'actual terme municipal de Tavèrnoles. A principis del segle XX el nom de Tavèrnoles va imposar-se al de Baronia de Savassona, com havia estat conegut el terme durant segles.

L'església parroquial de Sant Esteve és una de les romàniques més ben conservades de la comarca. Fou construïda pels vescomtes d'Osona cap el 1069. En destaca el seu campanar de planta quadrada.

Al costat mateix de l'aparcament hi ha indicacions cap al mirador. Pugem pel carrer de davant del cementiri i el deixem al cap de poc per un camí ben fressat que, en fort pendent, ens deixa al mirador.

Mirador de Tavèrnoles (586m)

Hi ha un penell d'orientació. A l'horitzó s'obre un ampli vano entre els Rasos de Peguera i el Taga. Més propers, si la boira ens ho permet, Bellmunt, Milany, Curull, Puigsacalm, Llancers i Cabrera.

Vers sol ixent seguim un camí carener que poc més enllà s'eixampla. El deixem bona estoma més enllà per un corriol a mà esquerra, ben fressat per l'obaga (NE). A la bifurcació anem a la dreta (1), recuperant el carener fins al castell. Pel camí ja podem albirar, encimbellada, l'ermita de Sant Feliuet.

(1) Recomanem seguir el camí de l'esquerra, paral·lel però per l'obaga. També mena al castell passant per la balma i font de la Baronessa, una bella raconada que no vàrem visitar per desconeixement.

Castell de Savassona (647m)

La primera referència escrita del terme de Savassona és de l'any 889, en la venda d'una vinya. El castell és documentat d'ençà el 921. Tot i que el domini eminent corresponia als comtes de Barcelona, els feudataris comtals eren els vescomtes d'Osona-Cardona. En quan als castlans, dels primers que se'n té notícia són un vicari comtal anomenat Isard, cap el 990 i de Manfred de Savassona cap el 1064.

L'any 1129, s'inicià amb Pere Berenguer de Savassona el govern del castell per part de la família Savassona, de manera ininterrompuda fins l'any 1280. En morir Pere

II de Savassona sense descendència, fou venut amb tots els seus drets i pertinences a Ramon de Vilanova, castlà del Brull. Pels volts de l'any 1409, els Vilanova-Savassona s'enfrontaren amb els Malla, amb un gran nombre de víctimes mortals.

El 1514, novament la manca de descendència va portar un canvi de llinatge en la titularitat. Per aquell temps ja era el centre d'una baronia quins dominis abastaven, ultra Savassona i Tavèrnoles, Tavertet i les valls de Sau i Querós.

Els nous barons foren els Vila, una rica família vigatana quins hereus, durant al menys quatre generacions i fins a l'any 1632, s'anomenaven Anton o Antoni. Els Vila-Savassona destacaren per la seva adscripció al bàndol «nyerro» participant en nombroses bandositats contra els «cadells» i el bisbat, particularment contra el bisbe Robusté. Així se'ls considera factors de capitostos bandolers nyerros com Joan Sala «Serrallonga» o Perot Rocaguinarda.

Amb tanta brega el darrer Vila no deuria tenir temps per procrear i va traspassar el patrimoni a un parent. Així la baronia passà a mans dels Ferrer de Llupià. A primeries del segle XIX un Ferrer de Llupià, Josep Francesc, va tenir un paper notable en la Guerra del Francès, representant la Junta Corregimental de Vic a la Junta Suprema del Principat de Catalunya. Tampoc va tenir descendència i a partir d'ell el patrimoni de la baronia es va anar dispersant.

El conjunt arquitectònic del castell de Savassona, actualment format per tres cossos de planta rectangular, va evolucionar des d'un castell roquer inicial. Conserva elements medievals, murs de defensa i torre triangular a l'interior de l'edifici actual que té l'estructura del segle XVII, bé que ampliada i renovada en la façana el 1775.

El castell va quedar molt malmès al segle XV a causa de les guerres entre la Generalitat i el rei Joan II i el seu successor Ferran II. El 22 de juliol de 1485 els pagesos remences, aliats del rei, l'assaltaren. L'any 1811, durant la Guerra del Francès, fou incendiat per les tropes napoleòniques. L'any abans –durant la batalla de Vic– havia allotjat una nombrosa guarnició a les ordres del vigatà Teodor de Mas Solà. Actualment és de propietat privada i habitat.

Davallem del castell pel un dels dos camins d'accés, pavimentat.(2) A l'altre accés, hi ha l'església de Sant Pere.

(2) Al costat de la muralla ponentina el camí de la Balma de la Baronessa, continua baixant fins la carretera al punt on accedirem al jaciment arqueològic. Podríem fer drecera a costa de perdre'ns la visita a Sant Pere.

Sant Pere de Savassona (621m)

Bella església d'origen romànic que, com la de Tavèrnoles, es creu que fou construïda pels vescomtes d'Osona cap el 1069. Coronada per campanar d'espada amb ds arcs de mig punt. Va ser realçada el segle XVII. Des del s. XV és una sufragània de la de Tavèrnoles.

Reculem uns metres i, pel costat d'una feixa de conreu (NE), anem a creuar la carretera que mena al parador de turisme de Sau per accedir al jaciment arqueològic.

Jaciment arqueològic de Savassona

En tota la contrada hi ha escampats blocs de gres, des de ben petits a enormes, despresos del cingle sobre el que s'alça l'ermita de Sant Feliuet. Una característica força comuna en aquest tipus de rocam.

Els blocs més coneguts són les pedres del Sacrifici, de les Bruixes i de l'Home. La primera perquè la tradició popular l'assenyala com lloc on s'haurien celebrat sacrificis humans i aquellarres de bruixeria i les dues darreres pels gravats rupestres. Però també la del Dau per la seva peculiar forma.

Les excavacions arqueològiques a la zona han permès recuperar un parell d'esquelets i diversos objectes a la Pedra del Sacrifici així com a altres roques i balms de la zona. Tot plegat ha portat als entesos a concloure que fou habitat des del Neolític fins a l'Edat Mitjana, passant per una fase en que fou abandonat, per

l'edat del ferro i el període ibèric. Els gravats rupestres que es localitzen, a part de les esmentades, en dues pedres més, són els que ofereixen més dubtes de datació. La zona atreu nombrosos practicants de la modalitat d'escalada en bloc. I al cingle de Sant Feliuet també s'hi ha obert diverses vies d'escalada esportiva. Per un camí empedrat pugem a l'ermita de Sant Feliuet.

Sant Feliu de Savassona, o Sant Feliuet (661m)

Ermita situada en un indret espectacular, aturonada sobre una gran roca. És un edifici format per una sola nau romànica que conserva l'absis d'època preromànica. És documentada d'ençà el 1037. A la roca del penyal, darrere l'absis, hi ha excavades diverses tombes antropomòrfiques. Va ser restaurada el 1962 pel Centre Excursionista de Vic.

Som al punt més enlairat de l'itinerari amb una bona panoràmica de la contrada. Hi ha plantats diversos penells d'orientació.

Continuem camí seguint el GR 151/PR 40 (NW) que és un altre dels accessos habituals. Al collet de Passarella (bifurcació indicada) podríem retornar a Tavèrnoles escurçant força l'excursió. Anem a la dreta (E), en direcció a Sant Pere de Casserres per una pista (3) que seguim poc menys de dos-cents metres per prendre un camí a mà esquerra (NW). Passem pel mas deshabitat de Passarella i la pedrera de la font de la Fradera. A l'alçada d'una bàscula, a mà dreta, surt un corriol (NW) que en poca estona ens deixa al peu del castell de s'Avellana.

A partir de Passarella canviem el terme municipal de Tavèrnoles pel de les Masies de Roda i ens endinsem en una de les «penínsules» que formen els meandres del Ter i que es coneix pel nom de Salou, indicant que s'havia tractat d'un terreny on el propietari —l'aloer— tenia el domini complet, absolut i lliure de tota subjecció feudal. A mitjans del segle XIX el senyor Pierre Baurier, un industrial tèxtil francès, va adquirir-ne la propietat per tal d'instal·lar-hi una fàbrica, que fou coneguda com a Colònia Salou o Salou-Baurier. Va estar en funcionament fins l'any 1964, quan va haver de tancar afectada pel nivell de les aigües del pantà de Sau.

(3) Recomanem prendre el camí del mig, és a dir, en sentit contrari (NW). Paral·lel i més directe, estalviant-nos el pas per la pedrera.

Castell de S'Avellana (o Savellana) (547m)

Castell roquer al peu del Puig de Conangle, del que se'n conserven restes dels murs, una escala i la base d'una torre.

N'hi ha notícia d'ençà el 1067, per uns pactes entre el bisbe de Vic Guillem de Balsareny i el vescomte de Girona Ponç I de Cabrera. No queda clar si la titularitat del castell era del bisbat o dels Cabrera, però aquests darrers n'exerciren el domini efectiu el que va originar plets i enfrontaments entre uns i altres.

Els Cabrera tenien per castlans o feudataris primerament els s'Avellana i posteriorment els Eures-Rocafort-Santa Eugènia que el governaren fins el 1375. A partir del segle XIV, ja no se'n tenen més notícies.

De la part de tramuntana del castell en parteixen dos camins: un que baixa a mà esquerra i que mena prop del mas de Salou. Prenem el de la dreta carenejant (NW) fins prop del Puig de Conangle on hi ha una barraca. A partir d'aquí continuem carenejant, ara vers ponent sense camí gaire definit per un alzar claríssim on el pas és franc.

Santa Magdalena de Conangle (535m)

Ermita d'origen romànic amb modificacions posteriors, formada per l'església, les capelles laterals, el campanar i el claustre. Tot plegat en bon estat de conservació.

Inicialment sota l'advocació de Santa Maria, la primera referència documental és del 1231. Les fonts difereixen en esmentar un document de 1239. Per una banda es ressenya que es conserva a l'arxiu parroquial de Roda de Ter i que es refereix a Santa Magdalena com un antic castell de defensa adquirit pels rectors de Sant Pere de Roda a un tal Arnald. I per l'altra s'afirma que és un pergami custodiat a

l'episcopal de Vic on es recull la venda d'uns béns per part del rector de Sant Pere de Roda a un tal Arnau, castlà de s'Avellana.

A primeries del s. XIV s'hi establí una petita comunitat religiosa agustiniana que s'hi mantingué fins el 1450. Des de la fundació anà augmentant el patrimoni a través de llegats i beneficis, entre els que es registren deixes de terres fetes pels propietaris dels veïns masos del Bosc, de Salou i de la Bauma tot i renunciant-ne al domini directe la vescomtessa de Cabrera. Vers el 1375 es compraren unes terres a l'hereu del Bosc de Salou i es va reformar i ampliar l'edifici de l'església. En aquesta transacció s'afirma que aquelles terres són propietat alodial dels senyors de Savassona, el que demostra que Salou va canviar de mans coincidint amb la caiguda en desgràcia i posterior execució de Bernat II de Cabrera a qui li foren confiscats tots els béns.

A partir de la marxa de les monges varen tenir-ne cura ermitans i la parròquia de Roda.

El 1927 la família Baurier arribà a un acord amb el bisbat de Vic per a la compra del sòl, excloent-ne els edificis que retingué el bisbat. Els nous propietaris es comprometien a conservar i mantenir la capella. La reformaren cap el 1955 i el 1960 hi adossaren el claustre neoclàssic procedent del convent de carmelites descalços de Sant Josep de Vic.

Davallem de Santa Magdalena per la ben aparejada pista que hi mena des del mas de Salou.

Mas de Salou (464m)

Masia de planta irregular formada per dos cossos adossats més un seguit de construccions annexes. L'aspecte és el d'haver estat el centre d'una important pairalia que actualment no passa pel seu millor moment.

El primer esment que el documenta data del 1422. Durant els segles XVII, XVIII i XIX s'hi deurién fer importants reformes i ampliacions a jutjar per les dates gravades en diversos elements arquitectònics. També cal esmentar que fou de les primeres cases pairals que disposà d'un camí de pagès d'accés fàcil i conegut.

Marxem del mas per aquest camí i, poc més enllà, abans d'atènyer els edificis de la Teuleria, el deixem per un altre poc definit a mà esquerra pel que baixem a creuar a gual la riera de Tavèrnoles. A l'altre marge ja albirem el pou de glaç.

Pou de glaç de Salou (437m)

Situat en un racó ombrívol vora de la riera, es manté ben conservat. Amida 8 metres i escaig de profunditat per 6 de diàmetre. Amb un únic accés a la part superior, fou construït aprofitant els desnivell del terreny.

A diferència de les situats a muntanya, aquestes instal·lacions a les valls no s'abastaven de neu. Els hi calia un curs d'aigua per estancar-la i exposar-la a les baixes temperatures, obtenint així blocs de glaç que eren empouats per la seva conservació i posterior distribució i venda.

Als Països Catalans des de mitjans del segle XVI fins a les acaballes del XIX es va desenvolupar una verdadera indústria frigorífica, basada en el comerç de la neu i el glaç naturals, afavorida per unes condicions climàtiques propícies: el període conegut com la Petita Edat de Gel. En resten vestigis en forma de pous de glaç i de neu escampats arreu fins i tot a latituds que avui ens semblen inversemblants.

Pocs metres més amunt del pou creuem la carretera entre Roda i Tavèrnoles i prenem el ramal que mena al mas de la Bauma. A partir d'aquí seguim una pista ampla que ens deixa al costat de la depuradora de Tavèrnoles. Creuem la urbanització del Roquet pel carrer del Pirineu i retornem al punt de sortida.